Paul Csavdari

Falsificarea ontologiei omului

Cum filosofia a rescris omul și a justificat religia

Ceea ce s-a întâmplat în Alexandria în secolul al III-lea î.Hr. nu a fost o simplă traducere a textelor sacre. A fost un proces de redefinire ontologică – o schimbare radicală a felului în care este văzut omul, iar prin aceasta, o deturnare a întregii revelații. Filosofia greacă nu putea accepta premisa lui Moise: că omul are chipul lui Dumnezeu. Pentru filosofii elenizați, aceasta era o viziune inacceptabilă, periculoasă și subversivă.

1. Ce înseamnă „chipul lui Dumnezeu”

Premisa fundamentală a teologiei mozaice este clară și fermă: omul este creat „după chipul lui Dumnezeu”. Aceasta nu este o metaforă vagă și nici o promisiune viitoare. Este o declarație de identitate, o ontologie a demnității. A avea chipul lui Dumnezeu înseamnă a avea conștiință, discernământ moral, capacitate de alegere și responsabilitate. Înseamnă că omul este chemat să trăiască în adevăr și dreptate, nu pentru că ar trebui să se ridice la vreun ideal, ci pentru că aceasta este natura lui.

Această viziune exclude din start ideea că omul ar fi, prin esență, corupt, decăzut, incapabil de bine. În Legea dată prin Moise, Dumnezeu îi vorbește direct poporului și îl consideră apt să înțeleagă, să aleagă, să trăiască în adevăr. Nu e nevoie de intermediar, de mit, de sistem de salvare artificial. E nevoie de fidelitate.

2. Ontologia greacă – o paradigmă incompatibilă

Pentru Platon, omul este o ființă prizonieră a iluziilor, dominată de pofte, slabă în fața dorințelor. Doar prin disciplinare severă, prin educație impusă de sus, și prin conducerea înțelepților, omul poate spera la eliberare. Aristotel continuă acest tipar, susținând că omul are nevoie de o ordine politică și morală externă care să-i suplinească lipsurile interne. Natura umană este, în viziunea lor, instabilă și nesigură.

Aici este ruptura esențială: dacă omul nu este vrednic, dacă este ontologic defect, atunci nu poate primi Legea direct de la Dumnezeu. Are nevoie de intermediere. Și exact acest lucru l-au adus filosofii în teologie: au respins chipul lui Dumnezeu ca premisă și l-au înlocuit cu o antropologie a neîncrederii.

Această mișcare nu este neutră. Ea are o miză clară: justificarea autorității. Doar dacă omul este „căzut”, poate fi stăpânit. Doar dacă este „păcătos din naștere”, are nevoie de preoți, sacrificii, temple, dogme, mântuiri.

3. Alexandria – locul unde ontologia a fost falsificată

În Biblioteca din Alexandria, sub patronajul Ptolemeilor și influența directă a unor filosofi ca Demetrius din Phalerum, textul Torei a fost tradus, dar nu doar tradus. A fost revizuit. În acest context a apărut Septuaginta – nu ca o simplă versiune în greacă a textului ebraic, ci ca un produs ideologic adaptat sensibilității filosofice elenistice.

Pentru ca filosofia greacă să „digere” revelația lui Moise, ea a trebuit să modifice premisa centrală. Nu putea accepta un text care proclama că omul este chipul lui Dumnezeu. Așa că a introdus, în chiar primele capitole ale Genezei, mituri care schimbă complet portretul omului:

– Edenul, unde omul „cade” dintr-o stare de puritate.

– Potopul, unde întreaga omenire este prezentată ca profund coruptă.

– Turnul Babel, unde colectivitatea umană este pedepsită pentru ambiție.

Toate aceste narațiuni nu existau în forma lor actuală în tradiția mozaică autentică. Ele sunt adăugiri – menite să susțină o ontologie a suspiciunii. Omul nu mai e purtător al chipului lui Dumnezeu, ci este suspect, slab, vinovat prin însăși natura sa.

4. De la filosofie la religie – cum mitul a devenit normă

Odată schimbată premisa, tot sistemul se reconfigurează. Legea nu mai e un pact între Dumnezeu și un om responsabil, ci devine un instrument de disciplinare. Nu mai este o chemare la adevăr, ci un sistem de jertfe, de ritualuri, de intermediari. Filosofia a creat, în numele „rațiunii”, o religie bazată pe frică și pe salvare artificială.

Această religie se sprijină pe mituri, nu pe revelație. Iar mitul are o funcție clară: justificarea puterii. Povestea că omul a căzut devine baza pentru a impune o ierarhie. Preotul devine indispensabil. Sacrificiul devine condiție. Iertarea devine monedă de schimb.

5. Pavel – teologia juridică a căderii

Când Pavel formulează teologia păcatului ereditar și a mântuirii prin har, el nu face decât să ducă mai departe această premisă ontologică greșită. În scrisorile lui apare ideea că Legea a fost dată „ca să scoată în evidență păcatul". Omul este, în esență, păcătos. Moise nu mai este valabil decât ca precursor al harului. Aceasta nu este viziunea lui Isus și nici a profeților. Este o sinteză între miturile inserate în Geneza și filosofia greacă despre natura umană.

Ironia este că Pavel simte, în unele momente, tensiunea: dacă omul chiar este atât de corupt, atunci nici jertfele, nici Legea, nici propria voință nu pot să-l salveze. Totul se reduce la un act juridic extern: harul care se oferă unilateral. Omul nu mai e partener, ci beneficiar pasiv.

6. Consecințele până azi

Religia care domină lumea până azi este produsul acestei falsificări ontologice. Ea nu se bazează pe chipul lui Dumnezeu, ci pe ideea că omul este vinovat, slab, căzut. Tot ceea ce s-a construit în istorie – de la imperii religioase la dogme și excomunicări – își are rădăcina în această schimbare de premisă. Iar aceasta s-a întâmplat în Alexandria.

Acolo s-a pierdut chipul. Acolo filosofia a înlocuit revelația cu mitul. Acolo omul a fost redefinit, nu pentru a fi înțeles, ci pentru a fi controlat. Iar tot ce a urmat a fost doar efectul acestei trădări.